

Θα ξαναδιώξουμε τον αρχαίο λόγο από το Γυμνάσιο;

Γράφει ο: Γεώργιος Μπαμπινιώτης

Επιστροφή το 2016 στη μεταρρύθμιση τού 1976; Είμαι ο τελευταίος που θα ήμουν αντίθετος σε μια αύξηση των ωρών διδασκαλίας της Νέας Ελληνικής στο Γυμνάσιο. Το να διδάσκεισαι τη μητρική σου γλώσσα σε έκταση και βάθος και το να μελετάς κείμενα γραμμένα στη σύγχρονη γλώσσα σου είναι αυτονόητη θέση για όποιον γνωρίζει τις απαιτήσεις κατάκτησης και εμπλουτισμού της μητρικής γλώσσας. Αυτό, βεβαίως, υπό την προϋπόθεση ότι η μέθοδος διδασκαλίας της γλώσσας είναι πρόσφορη, ότι το διδακτικό υλικό ενδεδειγμένο (βιβλία διδασκαλίας, κείμενα, βιβλία γλωσσικής αναφοράς κ.λπ.) και ότι οι διδάσκοντες τη γλώσσα είναι επαρκώς εκπαιδευμένοι και επιμορφωμένοι για να διδάξουν σωστά, ελκυστικά και δημιουργικά τη γλώσσα.

Αυτή, ωστόσο, η ορθή θέση δεν συγκρούεται με την εθνική, πολιτισμική και γλωσσολογική αναγκαιότητα διδασκαλίας και της διαχρονικής διάστασης της γλώσσας μας. Τα «παλαιότερα Ελληνικά» μας, κατά τον Σεφέρη, ή η ιδιαίτερη σχέση αρχαίας και νέας Ελληνικής κατά τον Ελύτη (για να μείνουμε σε δύο μεγάλους δημοτικιστές) απαιτούν και μian άλλη πορεία κατάκτησης της γλώσσας μας, αυτήν που στην αυτονόητη διάσταση της συγχρονίας συναρτά και την απαρέγκλιτη διάσταση της διαχρονίας. Ο Νέος Έλληνας δεν θα κατακτήσει ποτέ εις βάθος και σε δημιουργικό επίπεδο τη σύγχρονη γλώσσα, αν καταδικαστεί από το Γυμνάσιο σε πλήρη αποκοπή από τη γλωσσική μας παράδοση και σε παντελή αποξένωση από τον αρχαίο μας λόγο.

Η πρόταση των συναδέλφων -σωστή στο σκέλος της αύξησης των ωρών διδασκαλίας της Νέας Ελληνικής- πάσχει κατά το ότι αποτελεί ανήκουστη επιστροφή 40 χρόνια πίσω, στην πρόχειρη και βεβιασμένη εκπαιδευτική μεταρρύθμιση τού Γεωργίου Ράλλη (και δεν εννοώ εδώ την καθιέρωση της Κοινής Νέας Ελληνικής ως επίσημης γλώσσας, την οποία στήριξα και στηρίζω). Αναφέρομαι σε κάποιες εκπαιδευτικές ρυθμίσεις, που προκάλεσαν τεράστια ζημιά, όπως παραδέχθηκε εν ζωή ο ίδιος ο έντιμος Γ. Ράλλης. Τα σφάλματα του παρελθόντος αποτρέπουν -αν έχουμε αίσθηση ευθύνης- από κάθε νέα απόπειρα αποξένωσης των μαθητών μας από τον αρχαίο λόγο στο Γυμνάσιο, δηλ. από την υποχρεωτική Εκπαίδευση. Ο περιορισμός της διδασκαλίας των Αρχαίων από το πρωτότυπο κείμενο μόνο στο Λύκειο

κατέρρευσε στην πράξη -το ζήσαμε και θα 'πρεπε να μας έχει γίνει μάθημα-, όταν υποχρεώθηκαν οι μαθητές μας σε ελάχιστο χρόνο να διδαχθούν με συνοπτικές διαδικασίες λεξιλόγιο, γραμματική και σύνταξη της αρχαίας γλώσσας! Τότε δάσκαλοι και μαθητές αισθάνθηκαν ότι απλώς ματαιοπονούν. Τότε το εγχείρημα κατέληξε σε τραγικό αδιέξοδο και η διδασκαλία τού μαθήματος των αρχαίων Ελληνικών σε γλωσσικό φιάσκο.

Η θέση μου (ήδη από το 1990) είναι ξεκάθαρα η εξής: Ο περιορισμός της διδασκαλίας της ελληνικής γλώσσας αποκλειστικά και μόνο στη σύγχρονη μορφή και χρήση της αποτελεί ανεπαρκή τρόπο προσέγγισης για μια γλωσσική κατάρτιση μεγαλύτερων απαιτήσεων –με τα δεδομένα πάντοτε της ιστορικής προέλευσης και της ίδιας της υφής της σημερινής Ελληνικής. Αν δεν διδάξεις την Ελληνική και στη διαχρονική της διάσταση, αν δεν διδάξεις και αν δεν εξοικειώσεις τον μαθητή -όσο γίνεται περισσότερο- με τον αρχαίο μας λόγο, με ό,τι τέλος πάντων καλούμε ελληνική γλώσσα μέσα στους μακρούς αιώνες ζωής και καλλιέργειάς της, προφορικής και γραπτής, τότε η γνώση της Ελληνικής γίνεται τόσο εύθραυστη, επιδερμική και ισχνή, ώστε δεν μπορεί να υπηρετήσει παρά στοιχειώδεις μορφές γλωσσικής επικοινωνίας, χωρίς ιδιαίτερες απαιτήσεις ακριβείας, κυριολεξίας, ποικιλίας, σαφήνειας, εκφραστικότητας, χρωματισμού, υπαινικτικότητας, λεπτών διαφορών και διακρίσεων, δηλαδή όλων εκείνων των ιδιοτήτων που απαιτεί ο προσεγμένος λόγος.

Θα το πω πιο σκληρά: Ελληνική δεν είναι μόνο η δημοτική μας γλώσσα. Ελληνικά -ελληνικότατα- είναι και τα προηγούμενα και τα παλαιότερα Ελληνικά μας. Πρώτα και πάνω απ' όλα υπάρχει -στην αδιάσπαστη συνέχεια και εξέλιξή της- η ενιαία ιστορικά ελληνική γλώσσα. Η Ελληνική. Αυτή που αποτελεί προϋπόθεση κάθε άλλης μορφής και επιπέδου χρήσεως της γλώσσας μας. Υπάρχει η διαχρονική γλωσσική μας παρακαταθήκη από ρίζες, λέξεις, φράσεις, μηχανισμούς, δομές και λεκτικούς τρόπους που μπολιάζουν τη σημερινή γλώσσα σε τέτοιο βαθμό, ώστε να είναι αδιανόητη κάθε τεχνητή αφαίρεση ή αγνόηση αυτών των διαχρονικών συστατικών. Όσο ρηχότερα, επιφανειακά και λειψά αντιλαμβάνεσαι και χρησιμοποιείς αυτά τα στοιχεία, τόσο ρηχότερος, επιπόλαιος, ακατέργαστος και λειψός γίνεται ο λόγος σου.

Γίνεται δηλωτικά φτωχός, περιορίζοντας συνάμα και τις δυνατότητες της σκέψης σου, αφού σκέψη γλωσσικά ανέκφραστη ή φραστικά αδήλωτη είναι σαν να μην υπάρχει. Αν δεν επινοήσουμε μια έγκαιρη (σε κατάλληλη, δηλαδή, για την αντίληψη του μαθητή ηλικία), μια βαθύτερη και δημιουργική σχέση του μαθητή, μια «εξ απαλών ονύχων» επαφή του μαθητή με

την ευρύτερη ελληνική γλώσσα και τα διαχρονικά συστατικά της (το λεξιλόγιο κυρίως και βασικές για την κατανόηση των κειμένων γραμματικοσυντακτικές δομές), αν μακριά από σχολαστικισμούς, διδακτισμούς και παλιομοδίτικες αποστηθίσεις ξηρών γραμματικών κανόνων και τύπων δεν πετύχουμε να εξοικειώσουμε τον μαθητή με παλιότερα κείμενα της γλώσσας μας, τότε καμιάς μορφής «γλωσσική ανάκαμψη» δεν μπορούμε να περιμένουμε, έστω κι αν διδάξουμε τη Νέα Ελληνική αμέτρητες διδακτικές ώρες. Αν χρειάζονται αλλαγές στα διδασκόμενα κείμενα, αν τα βιβλία δεν είναι κατάλληλα ή αν δεν διδάσκονται σωστά, είναι άλλο θέμα που αξίζει να συζητηθεί.

«Τα Νέα», 28/29-05-2016, σ. 39.